

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПрАТ «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ІНСТИТУТ

Шифр групи ІН19-8-24-Б1ПС(4,6зс)

Прізвище , ім'я

по батькові студента Гаука Соріна Георгіївна

Курсова робота

здисципліни: Психологія особистості

за темою: Проблеми виховання особистості в сучасних умовах

Прізвище та ініціали викладача : Богомолова М.Ю., доктор пед., наук професор

Оцінка:

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ ECTS _____

Члени комісії _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Херсон 2026 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ...6	
1.1. Сутність і зміст виховання особистості.....	6
1.2. 1.2. Теоритичні основи формуванн та виховання особистості	10
 РОЗДІЛ2. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ	
ОСОБИСТОСТІ.....	14
2.1. Вплив цифрового середовища та соціальних мереж на виховання молоді	14
2.2. Проблеми морального та духовного виховання в сучасних умовах.....	20
 РОЗДІЛ3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИХОВАННЯ	
ОСОБИСТОСТІ.....	24
3.1.Сучасні методи та підходи до виховання.....	24
3.2. Роль сім'ї, школи та суспільства у формуванні особистості.....	27
 ВИСНОВКИ.....	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	33

ВСТУП

У сучасному суспільстві проблема виховання особистості набуває особливої актуальності, оскільки саме від рівня вихованості людини значною мірою залежить розвиток держави, суспільства та майбутнього покоління. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується швидкими змінами в усіх сферах життя: економічній, соціальній, культурній та інформаційній.

Такі зміни суттєво впливають на формування особистості, її світогляд, моральні цінності, поведінку та ставлення до навколишнього світу. У цих умовах виховання стає одним із найважливіших чинників формування гармонійно розвиненої, свідомої та відповідальної особистості.

Проблема виховання особистості є багатогранною та складною, адже охоплює не лише педагогічні аспекти, а й психологічні, соціальні та моральні. У сучасних умовах молоде покоління постійно перебуває під впливом великої кількості інформації, що надходить через інтернет, соціальні мережі, засоби масової інформації та різноманітні цифрові платформи. З одного боку, це створює широкі можливості для розвитку, самореалізації та отримання знань, а з іншого – може негативно впливати на моральні орієнтири, поведінку та систему цінностей молоді.

Саме тому питання виховання особистості потребує особливої уваги з боку сім'ї, закладів освіти та суспільства загалом. Виховання є цілеспрямованим процесом формування особистості, який сприяє розвитку моральних якостей, духовних цінностей, культури поведінки та соціальної активності людини. Воно забезпечує передачу соціального досвіду від старших поколінь до молодших, формує в людини здатність жити й діяти відповідно до норм суспільства. Основою виховання є розвиток таких якостей, як відповідальність, чесність, повага до інших, патріотизм, толерантність і здатність до самостійного прийняття рішень.

У сучасному світі саме ці якості є необхідними для успішної адаптації особистості до швидких суспільних змін.

Особливу роль у процесі виховання відіграє сім'я, адже саме вона є першим соціальним середовищем, у якому формується особистість дитини. У сім'ї закладаються основні моральні принципи, норми поведінки та ставлення до інших людей.

Водночас важливим фактором виховання є діяльність закладів освіти, які не лише навчають, а й формують соціально активну особистість. Значний вплив на виховання мають також однолітки, соціальне середовище, культурні традиції та засоби масової інформації. У сучасних умовах взаємодія між сім'єю та школою часто є недостатньо ефективною, що негативно позначається на результатах виховного процесу. Сучасне суспільство стикається з низкою проблем, які ускладнюють процес виховання особистості. Серед них можна виділити зниження рівня духовних і моральних цінностей, поширення агресії та байдужості, негативний вплив інформаційного середовища, недостатню увагу батьків до виховання дітей, а також кризу сімейного виховання. В умовах швидкого розвитку технологій значна частина спілкування молоді переходить у віртуальний простір, що може призводити до зниження рівня соціальної активності, погіршення комунікативних навичок і формування залежності від соціальних мереж. Такі проблеми потребують пошуку нових підходів до організації виховного процесу та вдосконалення методів виховання.

Актуальність теми полягає в необхідності дослідження сучасних проблем виховання особистості та визначення ефективних шляхів їх подолання. В умовах суспільних змін особливо важливим є формування особистості, здатної критично мислити, відповідально ставитися до своїх вчинків, дотримуватися моральних норм і активно брати участь у житті суспільства. Виховання має бути спрямоване не лише на розвиток інтелектуальних здібностей людини, а й на формування духовності, моральності та соціальної відповідальності.

Дослідження проблем виховання особистості в сучасних умовах дозволяє глибше зрозуміти особливості формування молодого покоління та визначити основні напрями вдосконалення виховної роботи. Практичне значення цієї теми полягає у можливості використання результатів дослідження для підвищення ефективності виховного процесу в сім'ї, закладах освіти та суспільстві загалом.

Об'єкт дослідження процес виховання особистості.

Предмет дослідження проблеми та особливості виховання особистості в сучасних умовах.

Мета дослідження дослідити основні проблеми виховання особистості в сучасних умовах та визначити шляхи вдосконалення виховного процесу.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання:

- 1.розкрити сутність поняття виховання особистості;
- 2.визначити основні чинники формування особистості;
- 3.проаналізувати сучасні проблеми виховання молоді;
- 4.дослідити вплив цифрових технологій і соціального середовища на процес виховання;
- 5.охарактеризувати сучасні методи та підходи до виховання особистості;
- 6.визначити шляхи підвищення ефективності виховного процесу.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРИТИЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

1.1. Сутність і зміст виховання особистості

Виховання особистості є одним із найважливіших процесів у розвитку людини та суспільства. Воно забезпечує формування моральних якостей, світогляду, цінностей, норм поведінки та соціального досвіду людини. Саме завдяки вихованню особистість здатна адаптуватися до життя в суспільстві, взаємодіяти з іншими людьми та виконувати соціальні ролі. У сучасних умовах виховання набуває особливого значення, адже суспільство постійно змінюється, а разом із ним змінюються й вимоги до особистості.

Виховання особистості є однією з найважливіших категорій педагогіки та одним із основних чинників формування людини як члена суспільства. У всі історичні періоди розвитку людства проблема виховання мала особливе значення, адже саме через виховання відбувається передача соціального досвіду, моральних норм, духовних цінностей і культурних традицій від одного покоління до іншого. Від рівня вихованості людини залежить її поведінка, ставлення до інших людей, до праці, до суспільства та самої себе. Саме тому виховання розглядається як необхідна умова гармонійного розвитку особистості та суспільства загалом.

У сучасних умовах проблема виховання набуває ще більшої актуальності. Суспільство постійно змінюється під впливом глобалізації, розвитку цифрових технологій, соціально-економічних процесів та інформаційного середовища. Людина щодня стикається з великим потоком інформації, різноманітними соціальними впливами та новими викликами. У таких умовах особливо важливо формувати особистість, яка здатна самостійно мислити, приймати відповідальні рішення, дотримуватися моральних принципів та активно брати участь у суспільному житті. Саме виховання забезпечує розвиток цих якостей і сприяє становленню свідомої та відповідальної людини.

Поняття «виховання» має широкий зміст і трактується як цілеспрямований, систематичний та організований процес впливу на особистість з метою формування певних якостей, переконань, моральних цінностей і норм поведінки. Виховання не обмежується лише передачею знань чи навчанням певних правил.

Воно охоплює весь процес формування людини, її духовного світу, характеру, емоційної сфери, світогляду та ставлення до навколишньої дійсності. Через виховання людина засвоює соціальний досвід, навчається взаємодіяти з іншими людьми та адаптуватися до умов суспільства. Сутність виховання полягає у формуванні гармонійно розвиненої особистості. Це означає, що виховання повинно забезпечувати не лише інтелектуальний розвиток людини, а й розвиток її моральних, духовних, естетичних, трудових і фізичних якостей.

Головною метою виховання є підготовка людини до повноцінного життя в суспільстві, формування в неї активної життєвої позиції, здатності до саморозвитку та самореалізації. Виховання спрямоване на те, щоб людина не лише дотримувалася встановлених норм і правил, а й усвідомлювала їх значення, керувалася моральними принципами та відповідально ставилася до власних вчинків. Процес виховання має складний і багатогранний характер. Він здійснюється під впливом багатьох факторів, серед яких особливе місце займають сім'я, заклади освіти, соціальне середовище, культура, традиції, засоби масової інформації та сучасні цифрові технології. Кожен із цих факторів по своєму впливає на формування особистості.

Найпершим і найважливішим середовищем виховання є сім'я. Саме в сім'ї дитина отримує перші уявлення про добро і зло, моральні норми, правила поведінки та людські взаємини. Батьки формують у дитини основні життєві цінності, ставлення до праці, людей і навколишнього світу. Атмосфера в сім'ї, стиль спілкування між її членами, приклад дорослих мають величезний вплив на формування характеру та поведінки дитини.

Важливу роль у вихованні особистості відіграють заклади освіти. Школа не лише забезпечує навчання та передачу знань, а й виконує важливу виховну функцію. У процесі навчання учні набувають соціального досвіду, формують комунікативні навички, вчаться працювати в колективі, поважати інших людей і дотримуватися правил поведінки. Вчитель є не лише джерелом знань, а й прикладом для наслідування, тому його особисті якості, культура поведінки та ставлення до учнів мають велике значення у виховному процесі.

Сучасне виховання повинно враховувати зміни, які відбуваються в суспільстві. Значний вплив на формування особистості сьогодні мають інтернет, соціальні мережі та засоби масової інформації. [7.с.26]

Молодь отримує величезну кількість інформації з різних джерел, однак не вся ця інформація є корисною чи безпечною. Часто в інформаційному просторі поширюються агресія, насильство, байдужість, аморальна поведінка та негативні моделі спілкування. Це може негативно впливати на моральний розвиток молодого покоління, формувати спотворені цінності та знижувати рівень культури поведінки.

Саме тому одним із важливих завдань сучасного виховання є формування критичного мислення, інформаційної культури та здатності аналізувати отриману інформацію. Зміст виховання охоплює різні напрями розвитку особистості. Одним із найважливіших є моральне виховання. Воно спрямоване на формування в людини моральних якостей, гуманності, чесності, доброзичливості, відповідальності, поваги до інших людей та дотримання моральних норм.

Моральне виховання допомагає людині усвідомлювати значення своїх вчинків, розрізняти добро і зло, формувати власні моральні переконання та життєві принципи. Не менш важливим є розумове виховання, яке забезпечує розвиток мислення, інтелектуальних здібностей, пізнавальної активності та творчого потенціалу особистості.

У сучасному світі людина повинна вміти швидко адаптуватися до нових умов, самостійно здобувати знання та використовувати їх у практичній

діяльності. Саме тому розвиток інтелекту та критичного мислення є важливою складовою виховання.

Важливе місце посідає естетичне виховання, яке спрямоване на формування в людини почуття прекрасного, художнього смаку, любові до мистецтва та культури. Воно сприяє духовному розвитку особистості, розвитку творчих здібностей і формуванню емоційної культури. Через мистецтво, літературу, музику та інші види творчості людина вчиться розуміти красу навколишнього світу та цінувати культурну спадщину.

Трудове виховання формує в людини працелюбність, відповідальність, дисциплінованість і повагу до праці. Праця є важливою складовою життя людини, тому необхідно виховувати позитивне ставлення до трудової діяльності та готовність до професійного самовизначення. Через трудове виховання людина навчається самостійності, організованості та наполегливості у досягненні поставлених цілей.

Фізичне виховання спрямоване на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних якостей і формування здорового способу життя. У сучасних умовах ця складова виховання є особливо важливою, оскільки малорухливий спосіб життя, надмірне використання гаджетів і недостатня фізична активність негативно впливають на здоров'я молоді. Формування навичок здорового способу життя допомагає зберегти фізичне та психічне здоров'я людини.

Сучасне виховання також передбачає громадянське та патріотичне виховання. Воно спрямоване на формування національної свідомості, поваги до своєї держави, культури, традицій і законів. Людина повинна усвідомлювати свою відповідальність перед суспільством, бути готовою брати активну участь у громадському житті та сприяти розвитку держави.

Процес виховання ґрунтується на певних принципах. [8]

Серед них важливими є гуманізм, повага до особистості, індивідуальний підхід, демократичність, єдність вимог і поваги до людини, зв'язок виховання з життям і практичною діяльністю. Виховання повинно враховувати індивідуальні особливості людини, її потреби, інтереси та

здібності. Лише за таких умов можна забезпечити ефективний розвиток особистості.

У сучасному суспільстві процес виховання стикається з багатьма труднощами та проблемами. Зниження рівня моральних цінностей, поширення агресії, байдужості, негативний вплив соціальних мереж і недостатня увага до духовного розвитку молоді ускладнюють виховний процес. Саме тому важливо вдосконалювати методи виховання, підвищувати роль сім'ї та школи, створювати сприятливе соціальне середовище для формування особистості.

1.2. Основні чинники формування особистості в сучасному суспільстві

Формування особистості є складним і тривалим процесом, який відбувається під впливом багатьох внутрішніх і зовнішніх чинників. Особистість не формується ізольовано, адже людина постійно перебуває у взаємодії з навколишнім середовищем, суспільством, культурою та іншими людьми. У сучасному суспільстві процес формування особистості ускладнюється швидкими соціальними змінами, розвитком інформаційних технологій, глобалізацією та зміною системи цінностей. Саме тому особливо важливо дослідити основні чинники, які впливають на становлення людини, її світогляд, поведінку та моральні якості.

Особистість формується протягом усього життя людини, однак найбільш важливими є дитячий та підлітковий періоди, коли закладаються основні риси характеру, моральні принципи, система цінностей і ставлення до навколишнього світу. Формування особистості відбувається під впливом спадковості, виховання, соціального середовища, діяльності, спілкування та власної активності людини. Усі ці чинники взаємопов'язані між собою та створюють умови для розвитку особистості.

Одним із найважливіших чинників формування особистості є сім'я. Саме сім'я є першим соціальним середовищем, у якому дитина починає пізнавати світ, засвоювати норми поведінки, моральні цінності та правила взаємин між людьми. Від атмосфери в сім'ї, стилю виховання, взаємин між батьками та їхнього ставлення до дитини значною мірою залежить формування характеру та поведінки особистості. У сім'ї дитина отримує перші уявлення про добро і зло, чесність, відповідальність, повагу до інших людей та ставлення до праці.

Особливе значення має емоційна атмосфера в родині. Якщо дитина зростає в умовах любові, підтримки та взаєморозуміння, у неї формується почуття впевненості, безпеки та позитивне ставлення до світу. Натомість конфлікти в сім'ї, байдужість батьків, недостатня увага до дитини або жорстокість можуть негативно впливати на її психічний та моральний розвиток.

У сучасних умовах проблема сімейного виховання стає особливо актуальною через зайнятість батьків, нестачу часу для спілкування з дітьми та вплив інформаційного середовища.

Важливим чинником формування особистості є освіта та діяльність закладів освіти. Школа виконує не лише навчальну, а й виховну функцію. У процесі навчання учні отримують знання, формують світогляд, розвивають мислення, комунікативні здібності та навички взаємодії в колективі. Велике значення має особистість учителя, його професійні та моральні якості, стиль спілкування з учнями та ставлення до своєї роботи. Учитель є прикладом для наслідування, тому його поведінка та ставлення до дітей впливають на формування особистості школярів. Заклади освіти сприяють розвитку відповідальності, дисциплінованості, самостійності та соціальної активності учнів. У школі дитина вчиться співпрацювати з іншими людьми, поважати думку оточуючих, вирішувати конфлікти та дотримуватися встановлених правил. Саме тому ефективна організація освітнього процесу має важливе значення для гармонійного розвитку особистості.

Значний вплив на формування особистості має соціальне середовище. Людина живе в суспільстві та постійно взаємодіє з іншими людьми, тому її поведінка та світогляд формуються під впливом соціальних відносин, культури, традицій і норм суспільства. Особливу роль у підлітковому віці відіграють однолітки та колектив. Саме в колективі формуються навички спілкування, співпраці, взаємодопомоги та відповідальності. Спілкування з друзями впливає на інтереси, поведінку та систему цінностей молодшої людини.

У сучасному суспільстві важливим чинником формування особистості стали засоби масової інформації та цифрові технології. Інтернет, соціальні мережі, телебачення та різноманітні цифрові платформи мають великий вплив на свідомість молоді. Через інформаційне середовище людина отримує нові знання, знайомиться з різними культурами, розширює власний світогляд. Водночас неконтрольоване використання соціальних мереж може негативно впливати на моральний розвиток особистості, формувати агресивність, залежність від віртуального спілкування, знижувати рівень культури поведінки та критичного мислення.

Сучасна молодь значну частину часу проводить у цифровому просторі, що суттєво впливає на її спосіб життя, інтереси та систему цінностей. Часто молоді люди орієнтуються на популярних блогерів, медійних осіб та інформацію із соціальних мереж, яка не завжди є достовірною чи корисною. Саме тому важливим завданням сучасного виховання є формування інформаційної культури, критичного мислення та вміння аналізувати інформацію.

Одним із важливих чинників формування особистості є культура та традиції суспільства. Культура впливає на духовний розвиток людини, її моральні цінності, світогляд і поведінку. Через мову, літературу, мистецтво, звичаї та традиції людина засвоює духовний досвід свого народу, формує національну свідомість і повагу до культурної спадщини. У сучасному

суспільстві важливо зберігати культурні традиції та виховувати в молоді повагу до історії, культури та національних цінностей.

Важливу роль у формуванні особистості відіграє діяльність людини. Саме у процесі діяльності людина розвиває свої здібності, набуває життєвого досвіду, формує характер і вчиться долати труднощі. Праця, навчання, творчість, спорт і громадська діяльність сприяють самореалізації особистості та розвитку її потенціалу. Активна діяльність формує відповідальність, наполегливість, самостійність і здатність до досягнення поставлених цілей.

Не менш важливим чинником є самовиховання. Людина не лише зазнає впливу зовнішнього середовища, а й сама працює над власним розвитком. Самовиховання передбачає свідоме вдосконалення своїх моральних, інтелектуальних і фізичних якостей. У сучасному суспільстві здатність до саморозвитку та самовдосконалення є необхідною умовою успішного життя. Людина повинна вміти аналізувати власну поведінку, ставити перед собою цілі та прагнути до особистісного зростання.

Суттєвий вплив на формування особистості мають також соціально-економічні умови життя. Матеріальне становище сім'ї, рівень життя, доступ до освіти, культурних цінностей і можливостей для розвитку впливають на світогляд та поведінку людини. Нестабільність у суспільстві, економічні труднощі, соціальні конфлікти та кризові явища можуть негативно позначатися на психічному стані молоді та процесі її виховання.

У сучасних умовах процес формування особистості є надзвичайно складним і багатогранним. Людина перебуває під впливом великої кількості факторів, які можуть як позитивно, так і негативно впливати на її розвиток. Саме тому важливо створювати сприятливі умови для виховання молодого покоління, забезпечувати ефективну взаємодію сім'ї, школи та суспільства, формувати моральні цінності та сприяти гармонійному розвитку особистості.

Підсумовуючи можна зазначити що формування особистості в сучасному суспільстві відбувається під впливом багатьох чинників: сім'ї, освіти, соціального середовища, культури, засобів масової інформації,

діяльності та самовиховання. Усі ці чинники взаємодіють між собою та визначають особливості розвитку людини, її світогляд, моральні якості та поведінку. Від ефективності виховного впливу залежить формування свідомої, відповідальної та гармонійно розвиненої особистості, здатної успішно функціонувати в сучасному суспільстві.

РОЗДІЛ 2.СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

1.2. Теоретичні основи формування та виховання особистості

Витоки розуміння особистісної зрілості сягають століть минулих епох, охоплюючи значний діапазон взаємопов'язаних ознак, що конструюють зрілість індивіда. Теоретичне наповнення поняття "зрілість" аналізується з позицій психології (включаючи психічні особливості та емоційну сферу), соціуму (зокрема, взаємодію особистості та колективу) та філософії (що сягає концепції найвищого людського добра). Проблема особистості привертала увагу зарубіжних психологів таких як Ж. Піаже, Д. Гоулман, А. Маслоу, К. Роджерс, Е. Еріксон, Г. Олпорт, А. Реан та інші. В українській психології цю проблему розглядали М. Боришевський, Ю. Гільбух, В. Климов, Л. Боярчук . [2.с.7]

Формування та виховання особистості є однією з центральних проблем педагогіки, психології та соціальної науки, оскільки саме ці процеси визначають розвиток людини як свідомого члена суспільства. Особистість не є вродженою якістю в готовому вигляді вона формується поступово під впливом як природних задатків, так і соціального середовища. Теоретичне осмислення цього процесу дозволяє зрозуміти, як саме відбувається становлення людини, які чинники на нього впливають і як можна цілеспрямовано його вдосконалювати через виховання.

У науковій літературі особистість розглядається як соціально зумовлена система якостей людини, яка включає її свідомість, поведінку,

цінності, характер, емоційно-вольову сферу та здатність до взаємодії з іншими людьми. Формування особистості означає процес становлення цих якостей у ході розвитку людини, а виховання виступає цілеспрямованим впливом на цей процес з метою формування суспільно значущих рис.

Виховання як педагогічне явище має складну структуру та включає цілеспрямовану діяльність сім'ї, закладів освіти, соціальних інститутів і самої особистості. Воно спрямоване не лише на передачу знань, а й на формування моральних норм, цінностей, світогляду та поведінкових моделей. У цьому контексті виховання виступає основним механізмом соціалізації, через який індивід входить у систему суспільних відносин.

Теоретичні підходи до розуміння формування особистості базуються на різних наукових концепціях. Біологічний підхід акцентує увагу на спадковості та природних задатках людини, які визначають потенційні можливості розвитку. Соціальний підхід, навпаки, підкреслює провідну роль середовища, виховання та суспільних умов у становленні особистості. Сучасна наука поєднує ці підходи, розглядаючи формування особистості як результат взаємодії біологічних і соціальних факторів. Важливим теоретичним положенням є розуміння виховання як процесу цілеспрямованого впливу. Це означає, що формування особистості не відбувається стихійно, а може бути організованим і керованим. У цьому процесі важливу роль відіграють педагогічні методи, які включають переконання, приклад, вправлення, заохочення та інші засоби впливу. Їх ефективність залежить від вікових особливостей людини, рівня її розвитку та соціального середовища.[9]

Окреме місце в теоретичних основах займає поняття соціалізації. Соціалізація це процес засвоєння людиною соціального досвіду, норм, цінностей і правил поведінки, що необхідні для життя в суспільстві. Виховання є одним із головних механізмів соціалізації, який забезпечує цілеспрямоване формування особистості відповідно до вимог суспільства.

Також важливим є принцип активності особистості у власному розвитку. Сучасні теоретичні підходи підкреслюють, що людина є не лише

об'єктом виховання, а й активним суб'єктом власного формування. Це означає, що особистість здатна до саморозвитку, самовиховання та усвідомленого вдосконалення своїх якостей. Саме внутрішня активність відіграє важливу роль у становленні зрілої та відповідальної особистості.

Узагальнюючи, теоретичні основи формування та виховання особистості базуються на розумінні складної взаємодії природних і соціальних факторів, цілеспрямованого виховного впливу та активної ролі самої людини у власному розвитку. Ці положення є базою для подальшого вивчення проблем виховання особистості в сучасних умовах і пошуку ефективних шляхів його вдосконалення.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

2.1. Вплив цифрового середовища та соціальних мереж на виховання молоді

У нинішню добу, коли цифрові технології проникли в усі сфери нашого буття, процес становлення національної самосвідомості серед молоді значною мірою визначається цифровим оточенням. Мережа, соціальні спільноти, онлайн-платформи та цифровий контент перетворилися не просто на джерела знань, але й на потужні важелі, що конструюють світоглядні орієнтири, систему цінностей та відчуття власного "Я" у підростаючого покоління. Цифровий вимір з одного боку, надає необмежений доступ до відомостей про власну культурну спадщину, історію та звичаї, тоді як з іншого кидає виклик, пов'язаний із всесвітньою інтеграцією, загрозою знецінення своєрідних національних рис та експансією сторонніх ідейних течій. Молодь, яка жваво долучена до цифрового світу, опиняється посеред суперечності між необхідністю плекати власну ідентичність та прагненням стати частиною світового співтовариства. У світлі цього стає критично важливим розібратися, яким чином мережевий простір може впливати на усвідомлення молоддю своєї національної належності, які механізми здатні підтримати збереження цієї самобутності, і яку функцію в цьому процесі виконують освітні установи, виховна робота, держава та громадськість. [3.с.1]

Актуальність цієї проблематики набуває особливої ваги зараз, адже національна ідентичність сьогодні є не лише фундаментом культурного поступу, а й ключовим елементом у захисті від зовнішніх випробувань та загроз.

Важливим позитивним аспектом є розвиток комунікації. Соціальні мережі дозволяють підтримувати зв'язок з друзями, родиною, однокласниками, а також знаходити нові знайомства незалежно від географічних кордонів. Це формує у молоді відкритість до світу, здатність до міжкультурної взаємодії та швидкої адаптації до нових умов. Крім того,

онлайн спільноти можуть об'єднувати людей за інтересами, що сприяє розвитку хобі та самореалізації.

Водночас цифрове середовище має значний виховний вплив, який не завжди є позитивним. Однією з найпоширеніших проблем є інформаційне перевантаження. Молодь щоденно стикається з величезною кількістю новин, відео, дописів і реклами, значна частина яких не є перевіреною або достовірною. Це ускладнює формування критичного мислення та здатності аналізувати інформацію. У результаті може виникати викривлене сприйняття реальності та залежність від поверхневих джерел інформації.

Окрему проблему становить вплив соціальних мереж на психологічний стан молоді. Постійне порівняння себе з іншими користувачами, які демонструють «ідеалізоване» життя, може призводити до зниження самооцінки, почуття невпевненості та емоційного дискомфорту. Молоді люди часто орієнтуються на зовнішні стандарти успішності, які формуються у соціальних мережах, що може впливати на їхні життєві цінності та цілі.

Також поширеною є проблема залежності від цифрових пристроїв і соціальних мереж.

Надмірне використання смартфонів і постійна присутність в онлайн-просторі можуть знижувати рівень живого спілкування, погіршувати соціальні навички та спричиняти емоційне виснаження. У деяких випадках це призводить до втрати інтересу до реального життя, зниження навчальної мотивації та порушення режиму дня. Негативний вплив також має поширення у цифровому середовищі контенту, який не відповідає моральним і етичним нормам. Це можуть бути матеріали з елементами агресії, насильства, мови ворожнечі або аморальної поведінки. Постійний контакт із таким контентом може поступово змінювати сприйняття норм поведінки та впливати на формування ціннісних орієнтирів молоді.[10]

Важливим аспектом є також вплив блогерів і лідерів думок, які часто стають прикладом для наслідування. Молодь може переймати їхню

поведінку, стиль життя та погляди, не завжди критично оцінюючи їхню достовірність або моральну цінність. Це створює ризик формування поверхневих життєвих орієнтирів, орієнтації на популярність замість реальних досягнень.[4].

У сучасних умовах цифрове середовище також впливає на процес виховання через зміну ролі сім'ї та школи. Часто частина виховного впливу переходить до інтернет-простору, що зменшує роль традиційних інститутів виховання. Батьки та педагоги не завжди можуть повністю контролювати інформаційне середовище, у якому перебуває дитина, що створює додаткові виклики для виховного процесу. Водночас цифрове середовище може бути ефективним інструментом виховання за умови правильного використання. Освітні платформи, онлайн-курси, просвітницькі проєкти та соціальні ініціативи можуть сприяти формуванню моральних цінностей, громадянської свідомості та відповідальної поведінки. Важливо, щоб молодь навчалася не лише користуватися цифровими технологіями, а й усвідомлювати їхній вплив.

У цьому контексті особливого значення набуває формування цифрової грамотності та критичного мислення. Молодь повинна вміти аналізувати інформацію, перевіряти її достовірність, розрізняти факти та маніпуляції, а також відповідально поводитися в онлайн-просторі. Це є важливою складовою сучасного виховання.[11.с.15]

З цього можна зробити висновок що цифрове середовище та соціальні мережі мають багатовекторний вплив на виховання молоді. Вони одночасно відкривають широкі можливості для розвитку, навчання та комунікації і створюють нові ризики, пов'язані з інформаційною перевантаженістю, психологічним впливом та зміною ціннісних орієнтирів. Ефективне виховання в сучасних умовах потребує формування у молоді свідомого, відповідального та критичного ставлення до цифрового простору.

2.2 Проблеми морального та духовного виховання в сучасних умовах

Моральне та духовне виховання є однією з ключових складових формування особистості, оскільки воно визначає внутрішній світ людини, її систему цінностей, ставлення до інших людей, до суспільства, праці та самої себе. Саме завдяки моральному вихованню формуються такі якості, як чесність, справедливість, відповідальність, доброзичливість, повага до інших, здатність співпереживати та діяти відповідно до загальноприйнятих норм. Духовне виховання, у свою чергу, сприяє розвитку внутрішньої культури людини, її світогляду, моральних переконань і прагнення до самовдосконалення.

У сучасних умовах проблема морального та духовного виховання набуває особливої актуальності, оскільки суспільство переживає глибокі соціальні, економічні та культурні зміни. Глобалізація, цифровізація, швидкий розвиток технологій, інформаційні війни та зміна традиційних цінностей значно впливають на формування молодого покоління. У результаті цього процес виховання ускладнюється і потребує нових підходів, методів та засобів впливу. Однією з найважливіших проблем є трансформація системи цінностей у сучасному суспільстві. Якщо раніше провідними вважалися духовні, моральні та колективні цінності, то сьогодні все частіше домінують матеріальні інтереси, індивідуалізм та прагнення до швидкого успіху.[5.с.20]

Молодь нерідко орієнтується на зовнішні ознаки успішності: фінансовий достаток, популярність у соціальних мережах, зовнішній вигляд. При цьому моральні якості відходять на другий план. Це створює ризик формування поверхневого світогляду, у якому духовні цінності втрачають своє значення.

Важливим негативним чинником є вплив масової культури та цифрового середовища. Сучасні соціальні мережі та медіаплатформи формують величезний інформаційний потік, який не завжди має позитивний виховний

характер. Часто в інформаційному просторі популяризуються агресивна поведінка, споживацьке ставлення до життя, культ сили або грошей.

Молоді люди, якщо перебувають в процесі формування особистості, можуть некритично сприймати такі моделі поведінки та переносити їх у реальне життя.

Особливої уваги потребує проблема залежності від соціальних мереж і цифрових технологій. Надмірне використання гаджетів призводить до зменшення часу живого спілкування, що негативно впливає на розвиток емоційної сфери, емпатії та комунікативних навичок. Молодь дедалі частіше віддають перевагу віртуальному спілкуванню, що може призводити до емоційної ізоляції, поверхневих соціальних зв'язків і зниження рівня соціальної активності.

Ще однією серйозною проблемою є недостатній вплив сім'ї на моральне виховання дітей. У багатьох випадках батьки через зайнятість або соціально-економічні труднощі приділяють недостатньо уваги вихованню дітей. Це призводить до того, що дитина шукає зразки поведінки в інших джерелах — інтернеті, серед однолітків або медіапросторі. У разі відсутності належного контролю та підтримки з боку сім'ї це може негативно впливати на формування моральних цінностей.

Не менш важливою проблемою є зміна ролі школи у виховному процесі. Сучасна система освіти часто орієнтована переважно на навчальні результати, тоді як виховна функція іноді відходить на другий план. У результаті цього моральне та духовне виховання не завжди отримує достатню увагу в освітньому процесі. Водночас саме школа має великий потенціал впливу на формування особистості через навчальні предмети, позакласну діяльність та взаємодію з учнями. [6.с.12] Суттєвою проблемою є також зниження рівня духовної культури молоді. Сучасне покоління менше звертається до класичної літератури, мистецтва, історії та культурної спадщини. Замість цього значну частину часу займає розважальний контент,

який не завжди сприяє духовному розвитку. Це призводить до звуження культурного кругозору та зниження інтересу до глибоких духовних цінностей.

Важливо також відзначити проблему моральної невизначеності. У сучасному суспільстві часто відсутні чіткі та стабільні моральні орієнтири, які були б однаково зрозумілими для всіх. Різноманітність поглядів, культур і стилів життя іноді ускладнює формування єдиної системи моральних принципів. Молодь може стикатися з суперечливими моделями поведінки, що ускладнює процес формування власних переконань.

Окремої уваги потребує вплив негативних соціальних явищ, таких як булінг, агресія, насильство, кібербулінг та правопорушення серед молоді. Ці явища не лише порушують моральні норми, а й формують викривлені уявлення про допустиму поведінку в суспільстві. Вони можуть негативно впливати на психічний стан молодих людей, їхню самооцінку та ставлення до оточуючих.

Також слід враховувати проблему інформаційного перевантаження. Сучасна молодь щодня отримує величезну кількість інформації з різних джерел. Часто ця інформація є неперевіреною або суперечливою, що ускладнює формування об'єктивного світогляду. Без належного розвитку критичного мислення молоді люди можуть легко піддаватися маніпуляціям.

Ще одним важливим аспектом є зменшення рівня живого спілкування. Через розвиток цифрових технологій значна частина комунікації переходить в онлайн-простір. Це може негативно впливати на розвиток емоційного інтелекту, навичок співпереживання та соціальної взаємодії. Живе спілкування є важливою складовою морального розвитку, тому його зменшення є серйозною проблемою.

Варто також звернути увагу на проблему недостатнього розвитку громадянської свідомості. Частина молоді не завжди усвідомлює свою роль у суспільстві, відповідальність за власні вчинки та значення активної

громадянської позиції. Це може призводити до байдужості до суспільних процесів і зниження рівня соціальної активності.

З огляду на це моральне та духовне виховання в сучасних умовах стикається з великою кількістю складних і взаємопов'язаних проблем. Вони охоплюють як зовнішні чинники (інформаційне середовище, соціальні зміни, вплив медіа), так і внутрішні (ціннісні орієнтації, рівень духовного розвитку, сімейне виховання). Подолання цих проблем можливе лише за умови комплексного підходу, який передбачає активну взаємодію сім'ї, закладів освіти та суспільства у формуванні морально зрілої, духовно розвиненої та соціально відповідальної особистості.

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

3.1 Сучасні методи та підходи до виховання

Сучасне виховання особистості розглядається як складний, багатогранний і безперервний процес, що охоплює всі сфери життя людини. Його особливість полягає в тому, що воно здійснюється не лише в межах освітніх закладів, а й у сім'ї, соціальному середовищі, цифровому просторі та під впливом різноманітних соціальних інститутів.

У зв'язку з цим сучасна педагогіка орієнтується на оновлення підходів до виховання, які враховують реалії інформаційного суспільства та потреби особистісного розвитку молоді. Одним із базових напрямів сучасного виховання є особистісно орієнтований підхід. Його сутність полягає у визнанні унікальності кожної дитини, її індивідуальних особливостей, здібностей, інтересів та темпу розвитку.

У центрі такого підходу перебуває не стандартна модель виховання, а конкретна особистість з її внутрішнім світом. Педагогічний процес у цьому випадку спрямований на створення умов для саморозвитку, самовираження та розкриття потенціалу кожного учня. Важливо, що учень виступає активним учасником виховного процесу, а не лише об'єктом педагогічного впливу.

Тісно пов'язаним із ним є гуманістичний підхід, який базується на повазі до гідності дитини, її прав і свобод. У межах цього підходу виховання спрямоване на формування гармонійної особистості, здатної до співпереживання, морального вибору та відповідальної поведінки. Педагог у такій системі виступає наставником і партнером, який підтримує дитину, допомагає їй у складних ситуаціях та сприяє розвитку її внутрішніх ресурсів.

Важливе місце займає діяльнісний підхід, який ґрунтується на положенні, що особистість формується у процесі активної діяльності. Саме

через діяльність людина набуває соціального досвіду, формує навички, засвоює норми поведінки та розвиває власні якості. Навчальна, трудова, ігрова, творча та громадська діяльність сприяють розвитку відповідальності, самостійності, ініціативності та вміння працювати в колективі. Чим більш різноманітною є діяльність, тим ширші можливості для всебічного розвитку особистості.

У сучасних умовах особливого значення набув компетентнісний підхід. Його основна ідея полягає у формуванні не лише знань, а й життєвих компетентностей, які дозволяють людині ефективно діяти у різних ситуаціях. До таких компетентностей належать соціальна, громадянська, комунікативна, цифрова, культурна та інші. Завдяки цьому підходу виховання стає більш практично орієнтованим і спрямованим на підготовку молоді до реального життя. Окремої уваги заслуговує інтерактивний підхід, який передбачає активну взаємодію між усіма учасниками виховного процесу.[13.с.3] Його характерними методами є дискусії, обговорення, рольові ігри, тренінги, групова робота та моделювання життєвих ситуацій. Такий підхід дозволяє не лише передавати знання, а й формувати навички спілкування, критичного мислення, аргументації власної позиції та прийняття рішень.

У сучасному вихованні дедалі більшого значення набувають інформаційно-комунікаційні технології. Вони включають використання комп'ютерів, мобільних пристроїв, освітніх платформ, соціальних мереж та мультимедійних ресурсів. Завдяки цьому виховний процес стає більш наочним, доступним і цікавим для молоді. Водночас це створює необхідність формування цифрової грамотності, інформаційної безпеки та критичного ставлення до контенту. Важливим елементом виховного процесу залишається метод прикладу. Особистість педагога, батьків або авторитетних осіб має значний вплив на формування поведінки молоді. Діти та підлітки часто наслідують поведінкові моделі дорослих, тому їхня моральна культура, стиль спілкування та ставлення до інших людей відіграють вирішальну роль у вихованні.[12.с19]

Серед традиційних, але й досі актуальних методів виховання слід виділити метод переконання. Він спрямований на формування свідомого ставлення до норм і правил поведінки через пояснення, обговорення та аргументацію. Його ефективність полягає в тому, що особистість не просто виконує вимоги, а усвідомлює їх значення.

Метод заохочення використовується для стимулювання позитивної поведінки та формування мотивації до саморозвитку. Похвала, підтримка, визнання досягнень сприяють зміцненню впевненості в собі та бажанню досягати нових результатів. Водночас важливо, щоб заохочення було обґрунтованим і справедливим.

Метод вправлення передбачає багаторазове повторення певних дій з метою формування стійких навичок і звичок. Він є особливо важливим у процесі формування дисципліни, відповідальності та організованості. Регулярна практика дозволяє закріпити позитивні моделі поведінки та зробити їх автоматичними.[14.с26]

У сучасному вихованні активно застосовується проєктна діяльність. Вона передбачає самостійне або групове виконання учнями певних завдань, які мають практичне значення. У процесі роботи над проєктом молодь вчиться планувати діяльність, розподіляти обов'язки, досліджувати проблему, аналізувати результати та презентувати їх. Це сприяє розвитку відповідальності, креативності та навичок співпраці.

Важливим сучасним напрямом є індивідуалізація та диференціація виховання. Вони передбачають врахування особливостей кожної дитини, її рівня розвитку, інтересів та можливостей. Такий підхід дозволяє створити більш сприятливі умови для розвитку особистості та уникнути шаблонності у виховному процесі. Також у сучасній педагогіці значна увага приділяється формуванню критичного мислення. Молодь повинна вміти аналізувати інформацію, відрізняти факти від маніпуляцій, оцінювати різні точки зору та робити власні висновки. Це особливо важливо в умовах надлишку інформації та активного впливу медіа. Не менш важливим є розвиток емоційного

інтелекту, який включає здатність розуміти власні емоції та емоції інших людей, керувати ними та будувати ефективні міжособистісні стосунки. Формування емоційної компетентності сприяє покращенню соціальної адаптації та гармонійному розвитку особистості.

Внаслідок цього сучасні методи та підходи до виховання характеризуються комплексністю, гнучкістю та орієнтацією на особистість. Вони поєднують традиційні педагогічні засоби з інноваційними технологіями, забезпечуючи всебічний розвиток молоді та підготовку її до життя в сучасному суспільстві.

3.2. Роль сім'ї, школи та суспільства у формуванні особистості

Формування особистості є складним і багаторівневим процесом, який охоплює весь життєвий шлях людини. Воно відбувається під впливом різних соціальних інститутів, серед яких провідну роль відіграють сім'я, школа та суспільство. Саме ці три компоненти створюють основне середовище соціалізації, у якому дитина поступово засвоює норми поведінки, моральні цінності, соціальні ролі та моделі взаємодії з іншими людьми. Від узгодженості їхнього впливу значною мірою залежить гармонійний розвиток особистості.[14.c20]

Сім'я є першою і найважливішою ланкою у процесі виховання. Саме в сімейному середовищі починається формування базових уявлень дитини про світ, добро і зло, справедливість, відповідальність та взаємоповагу. У ранньому віці дитина найбільше сприймає інформацію через емоційний досвід, тому атмосфера в сім'ї має вирішальне значення для її подальшого розвитку. Позитивний психологічний клімат, підтримка, турбота та любов сприяють формуванню впевненої, емоційно стабільної та соціально адаптованої особистості. Особливе значення у сімейному вихованні має стиль взаємин між батьками та дітьми. Демократичний стиль виховання, який передбачає повагу до думки дитини, підтримку її ініціативи та водночас встановлення чітких правил, є найбільш ефективним для формування

відповідальної особистості. Авторитарний або надмірно ліберальний стиль, навпаки, може призводити до формування або залежної, або неконтрольованої поведінки.[15]

Важливим чинником є також особистий приклад батьків. Дитина не лише сприймає слова дорослих, а й активно наслідує їхню поведінку. Саме через щоденну взаємодію формуються перші моральні норми, ставлення до праці, людей, навчання та життя загалом. Якщо в сім'ї панують взаємоповага, чесність і відповідальність, ці якості поступово стають частиною характеру дитини.

У сучасних умовах сімейне виховання стикається з певними труднощами. Серед них можна виділити зайнятість батьків, зниження рівня живого спілкування в родині, вплив цифрових технологій та економічні труднощі. У результаті цього частина виховних функцій переходить до зовнішніх чинників, що не завжди мають позитивний вплив на розвиток дитини.[16]

Школа є другим ключовим інститутом формування особистості. Вона забезпечує систематичний освітній і виховний вплив, спрямований на розвиток інтелектуальних, моральних і соціальних якостей учнів. У шкільному середовищі дитина не лише отримує знання, а й навчається взаємодіяти з іншими людьми, дотримуватися правил, брати на себе відповідальність і працювати в колективі. Виховна функція школи реалізується через навчальний процес, позакласну діяльність, участь у проєктах, гуртках, конкурсах та соціальних ініціативах. Усе це сприяє розвитку самостійності, ініціативності, дисциплінованості та комунікативних навичок. Школа також формує основи громадянської свідомості, патріотизму та соціальної відповідальності. Особливу роль у шкільному вихованні відіграє педагог. Учитель є не лише носієм знань, а й моральним авторитетом для учнів. Його професійна поведінка, стиль спілкування, ставлення до дітей та рівень культури значною мірою впливають на формування особистості

школяра. Від учителя залежить не тільки рівень знань, а й розвиток моральних якостей, мотивації до навчання та ставлення до життя.[17]

Важливим аспектом є також колектив учнів. Саме в шкільному колективі дитина вчиться взаємодіяти з ровесниками, вирішувати конфлікти, працювати в команді та враховувати думку інших. Соціальні взаємини в класі сприяють формуванню характеру, емоційного інтелекту та навичок соціальної адаптації.

Суспільство як третій важливий чинник формування особистості охоплює широкий спектр соціальних відносин, норм, традицій і культурних цінностей. Воно створює загальне середовище, у якому відбувається розвиток людини, і визначає основні правила соціальної поведінки. Через суспільство особистість засвоює моральні стандарти, правові норми та культурні зразки поведінки.

У сучасному суспільстві значний вплив на формування особистості мають засоби масової інформації, інтернет і соціальні мережі. Вони не лише передають інформацію, а й формують певні моделі поведінки, цінності та світогляд. З одного боку, це відкриває широкі можливості для навчання, розвитку та комунікації, з іншого — створює ризики негативного інформаційного впливу, маніпуляцій та викривлення ціннісних орієнтирів. Суспільство також визначає умови для самореалізації особистості через систему освіти, культури, професійної діяльності та громадської активності. Наявність рівних можливостей для розвитку сприяє формуванню активної, свідомої та відповідальної особистості. Водночас соціальна нерівність, обмежений доступ до ресурсів або нестабільність можуть негативно впливати на процес становлення людини.[18.с.23]

Важливим є те, що сім'я, школа та суспільство не існують окремо, а взаємодіють між собою. Їхній вплив повинен бути узгодженим і спрямованим на досягнення спільної мети формування гармонійної особистості. Якщо між цими інститутами виникають суперечності, це може

призводити до дезорієнтації дитини у системі цінностей і ускладнювати процес виховання.

Отже, сім'я, школа та суспільство є основними факторами формування особистості, які взаємодіють між собою і забезпечують комплексний виховний вплив. Саме їхня узгоджена діяльність створює умови для становлення морально зрілої, соціально активної, відповідальної та всебічно розвиненої особистості, здатної ефективно функціонувати в сучасному суспільстві.

ВИСНОВКИ

У ході виконання курсової роботи було досліджено проблему виховання особистості в сучасних умовах, розглянуто теоретичні основи формування особистості, визначено основні чинники її розвитку, а також проаналізовано сучасні методи виховання та роль ключових соціальних інститутів у цьому процесі. Було встановлено, що формування особистості є складним і багатогранним процесом, який відбувається протягом усього життя людини. Воно не є результатом дії лише одного чинника, а формується під впливом сукупності біологічних, соціальних та психологічних умов. Особистість розвивається у процесі взаємодії з навколишнім середовищем, засвоюючи соціальний досвід, норми поведінки та систему цінностей суспільства.

У роботі визначено, що серед основних чинників формування особистості провідне місце займають сім'я, школа, соціальне середовище, культура, засоби масової інформації та цифрові технології. Особливу роль відіграє сім'я, яка закладає базові моральні орієнтири та формує первинні уявлення про світ. Школа забезпечує систематичний виховний вплив, розвиток інтелектуальних і соціальних навичок, а також сприяє формуванню громадянської свідомості. Доведено, що сучасне цифрове середовище та соціальні мережі мають подвійний вплив на виховання молоді. З одного боку, вони відкривають широкі можливості для навчання, розвитку та комунікації, з іншого створюють ризики інформаційного перевантаження, формування залежності та викривлення ціннісних орієнтирів. Це вимагає розвитку критичного мислення та цифрової грамотності у молодого покоління.

У процесі дослідження також встановлено, що сучасне моральне та духовне виховання стикається з низкою проблем, серед яких зміна системи цінностей, ослаблення впливу сім'ї, недостатня увага до духовного розвитку у навчальних закладах, а також вплив негативного інформаційного контенту. Це зумовлює необхідність удосконалення виховної роботи та пошуку нових

підходів до формування особистості. Проаналізовано сучасні методи та підходи до виховання, зокрема особистісно орієнтований, гуманістичний, діяльнісний та компетентнісний підходи. Встановлено, що їх комплексне застосування сприяє більш ефективному розвитку особистості, формуванню її моральних якостей, соціальної активності та здатності до саморозвитку.

Окрему увагу приділено ролі сім'ї, школи та суспільства у формуванні особистості. Визначено, що лише їх узгоджена взаємодія забезпечує гармонійний розвиток людини. Сім'я формує базові цінності, школа забезпечує систематичний виховний вплив, а суспільство створює загальне соціальне середовище, у якому відбувається соціалізація особистості.

З цього можна зробити висновок, що виховання особистості в сучасних умовах є складним і багатовимірним процесом, який потребує комплексного підходу, поєднання традиційних і сучасних методів, а також активної взаємодії всіх соціальних інститутів. Ефективне виховання можливе лише за умови формування у молоді моральних цінностей, критичного мислення, відповідальності та здатності до саморозвитку, що є основою становлення гармонійної та соціально зрілої особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Еволюція змісту виховання в українській школі : Сутність та структура . Коберник, Олександр Миколайович 2016 рік.
2. ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНО ЗРІЛОЇ ЛЮДИНИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА, Фефелова Валерія Київ 2024 рік.
<https://etnuir.tnu.edu.ua/>
3. Захаренко К. В. Інституційний вимір інформаційної безпеки України: трансформаційні виклики, глобальні контексти, стратегічні орієнтири. Дис. док. пол. наук. 23.00.02 – політичні інститути та процеси. Львів 2021. 423 с
4. Плясун, Б. В., & Ковальчук, В. М. (2025). Вплив комп'ютерних технологій на виховання дітей та молоді. Педагогічна Академія: Наукові Записки, 20. <https://doi.org>
5. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей». Київ: Інститут проблем виховання. 2018. 40 с. URL: https://osvitakoms.at.ua/Dokumentu/2019-2020/programa_u_postupi_do_cinnostej.pdf (дата звернення: 10.11.2024). 6.
6. Решетніков Ю. Є. Викладання предметів духовно-морального спрямування у державній школі: український та закордонний досвід. Демократичне врядування. 2012. Вип. 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2012_9_6 (дата звернення: 08.11.2024)
7. Черняк, С. Г. Зарубіжні та вітчизняні концепції виховання особистості: теоретичний аналіз / С. Г. Черняк // Наука і освіта : наук.-практ. журнал. – 2017. – №2. – С. 25-32
8. Соціалізація особистості: можливості й ризики . Педагогічна думка, м. Київ, Україна
9. Акопян В. Основні чинники формування екологічної свідомості особистості / В. Акопян. Вища освіта України
10. Редакція журналу «Український медичний часопис» за матеріалами phc.org.ua Посилання: <https://umj.com.ua/uk/writer/ustinov-a-v>

11. Гринькова, Н. М. (2020). ДО ПРОБЛЕМИ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ. *Інноватика у вихованні*, 1(12), 125-131. <https://doi.org/10.35619/iuu.v1i12.305>
12. Чернілевський Д.В. Проблеми освіти та духовноморального виховання майбутніх фахівців в умовах глобалізаційних викликів // Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во Рута, 2016. – С. 181-191
13. Кашуба В.О., Гончарова Н.М. Національний університет фізичного виховання і спорту України
14. Канішевська, Л. В., & Малиношевський, Р. В. (2023). НОВАТОРСЬКІ ПІДХОДИ ДО ВИХОВАННЯ: ЦИКЛ НАУКОВО-ПРАКТИЧНИХ ЗАХОДІВ ІНСТИТУТУ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ НАПН УКРАЇНИ З НАГОДИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ФЕСТИВАЛЮ НАУКИ. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 5(1), 1–7. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.51>.
15. Хатнє виховання, або роль сім'ї у вихованні особистості . <https://www.slideshare.net/ssuser491ed5>
16. Вплив Сімейного Виховання На Формування Особистості Дитини
Uploaded by [Тетяна Коралова](#)
17. How a School Makes a Difference in Shaping Up Your Child's Personality?
Published in [Career & Education](#) on February 6, 2019
18. Людина і світ. Рівень стандарту. Профільний рівень. Назаренко Н. В.
19. [ГП Коваль](#), НІ Деркач, ЗО Захарчук, ЛІ Іванова - old.bdpu.org.u
20. [ОВ Кучай](#)- Наукові записки [Центральноукраїнського, 2018 - irbis-nbuv.gov.ua
21. [Т БРАНІЦЬКА](#), [Н ПТАШНІК](#)... - Науковий вісник ..., 2025 - journals.academ.vinnica.ua
22. ОО Максимова - Підготовка фахівців у контексті становлення ..., 2018 - eprints.zu.edu.ua

